FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT PHILIPPE LÉGER

föredraget den 11 januari 1996 *

1. De frågor som ställts av High Court of Justice, Queen's Bench Division, föranleder domstolen att på nytt pröva de regler som gäller för mjölkkvoter.

2. Dessa frågor har uppkommit i sex olika mål, i vilka talan har väckts vid den nationella domstolen mot de beslut genom vilka ministeriet för jordbruk, fiske och livsmedel (nedan kallat ministeriet) har vägrat bevilja sökandena en mjölkkvot. Till följd av den nationella domstolens beslut att dra tillbaka de frågor som har ställts inom ramen för fyra av dessa tvister har dock domstolens ordförande genom beslut av den 14 december 1994 förordnat att målet skall avskrivas i den mån det avser parterna i dessa tvister. För närvarande skall domstolen därför endast besvara de frågor som har ställts inom ramen för de båda mål vid den nationella domstolen i vilka talan har väckts av H. & R. Ecroyd Holdings Ltd (nedan kallat Ecroyd Limited) respektive John Ecroyd.

3. Innan jag går igenom de faktiska omständigheterna i dessa båda mål, är det nödvändigt att så kortfattat som möjligt beskriva de tillämpliga gemenskapsbestämmelserna.

Tillämpliga gemenskapsbestämmelser

4. Den gemensamma organisationen av marknaden för mjölk och mjölkprodukter upprättades år 1968 genom förordning (EEG) nr 804/68 [1]. På grund av att denna marknad redan från början utmärktes av en obalans mellan utbud och efterfrågan med påföljande strukturella överskott, har gemenskapsbestämmelser alltid antagits med målsättningen att bromsa produktionsökningar.

5. Av denna anledning föreskrivs i förordning (EEG) nr 1078/77 [2] ett visst antal åtgärder för att minska utbudet. Genom förordningen infördes särskilt ett bidragssystem för jordbrukare som skriftligen åtar sig att under en period av fem år avstå från att saluföra

* Originalspråk: franska.

1 — Rådets förordning av den 27 juni 1968 (EGT nr L 148, s. 13).

2 — Rådets förordning av den 17 maj 1977 om införande av ett bidragssystem för avstående från saluföring av mjölk och mjölkprodukter och för omställning av mjölkkobesättningar (EGT nr L 131, s. 1).

mjölk och mjölkprodukter från sina jordbruksföretag (så kallat bidrag för avstående från saluföring).

6. I artikel 4.1 i denna förordning fastställs följande metoder för beräkning och betalning av dessa bidrag:

"Bidrag för avstående från saluföring skall beräknas på grundval av den mjölkmängd eller motsvarande mängd mjölkprodukter som producenten har levererat under kalenderåret 1976.

...

50% av bidraget skall utbetalas under de första tre månaderna av den period när producenten avstår från saluförande.

Det resterande beloppet skall betalas under det tredje och det femte året i två lika stora delbetalningar om vardera 25 % av bidraget, förutsatt att mottagaren för de behöriga myndigheterna har visat att han har fullgjort de skyldigheter som fastställs i artikel 2."

7. I artikel 6 i samma förordning fastställs de bestämmelser som gäller för övertagande. Varje person som övertar ett jordbruksföretag kan få erhålla restbeloppet av det bidrag som har beviljats hans föregångare, på villkor att han *skriftligen* åtar sig att i fortsättningen fullgöra föregångarens åtaganden.

8. År 1984 visade det sig att mjölkproduktionen ökade obönhörligen, trots de åtgärder som vidtagits år 1977. Då det blivit nödvändigt att införa strängare åtgärder förändrades marknaden för mjölk och mjölkprodukter grundligt genom införandet av systemet med tilläggsavgifter, det så kallade mjölkkvotsystemet.

9. Genom artikel 5c i förordning (EEG) nr 804/68, såsom den införts genom artikel 1 i förordning (EEG) nr 856/84 [3], infördes ett system med tilläggsavgifter att tas ut av producenter eller uppköpare av mjölk eller andra mjölkprodukter på kvantiteter som överskrider en individuell årlig referenskvantitet, i regel kallad mjölkkvot. Detta system infördes ursprungligen för en period av fem år men förlängdes år 1988 [4] till att gälla till och med den 31 mars 1992. Inom ramen för reformen av den gemensamma jordbrukspo-

3 — Rådets förordning av den 31 mars 1984 om ändring av förordning (EEG) nr 804/68 om den gemensamma organisationen av marknaden för mjölk och mjölkprodukter (EGT nr L 90, s. 10).

4 — Rådets förordning (EEG) nr 1109/88 av den 25 april 1988 om ändring av förordning (EEG) nr 804/68 om den gemensamma organisationen av marknaden för mjölk och mjölkprodukter (EGT nr L 110, s. 27).

litiken år 1992 beslöt rådet att bibehålla mjölkkvotsystemet för en åttaårsperiod.

10. Enligt punkt 3 i artikel 5c får summan av de referenskvantiteter som tilldelas de berörda producenterna i varje medlemsstat inte överstiga en *total garantikvantitet*, av olika storlek för varje medlemsstat, som är lika med summan av de kvantiteter mjölk som under ett referensår levereras till företag som behandlar eller bearbetar mjölk eller andra mjölkprodukter i varje medlemsstat under kalenderåret 1981 ökad med 1 procent.

11. De allmänna bestämmelserna om tilllämpning av tilläggsavgiften har fastställts i förordning (EEG) nr 857/84 [5]. I Förenade kungariket fastställdes referenskvantiteten på grundval av år 1983.

12. Detta system innehöll inte någon bestämmelse som gjorde det möjligt att tilldela en mjölkkvot åt de producenter som på grund av att de deltog i det temporära system för avstående från att saluföra mjölk som upprättades genom förordning nr 1078/77 inte hade levererat eller sålt mjölk under det referensår som fastställts för tilldelning av kvoter (dessa producenter kallas allmänt för SLOM-producenter [6]).

13. I de båda målen Mulder [7] och Von Deetzen [8] ansåg domstolen att dessa bestämmelser stred mot producenternas berättigade förväntningar om att verkningarna av det system som de underkastat sig skulle vara begränsade, i den mån som det saknades regler om tilldelning av en referenskvantitet åt SLOM-producenter, och bestämmelserna skulle således anses ogiltiga.

14. För att följa domarna antog rådet förordning (EEG) nr 764/89 [9], varigenom en ny artikel 3a infördes i förordning nr 857/84. I artikeln föreskrivs en *provisorisk tilldelning av en särskild referenskvantitet* (så kallade SLOM-kvoter) för vissa kategorier av producenter som deltagit i systemet för avstående från saluföring och som uppfyllt vissa krav.

5 — Rådets förordning av den 31 mars 1984 om allmänna tillämpningsföreskrifter för den avgift som avses i artikel 5c i förordning (EEG) nr 804/68 inom sektorn för mjölk och mjölkprodukter (EGT nr L 90, s. 13) [vid översättningen fanns ingen svensk version att tillgå].

6 — Uttrycket "SLOM" kommer från det nederländska "slachtoffers omschakeling", som betyder "uppoffring på grund av omställning".

7 — Dom av den 28 april 1988 (120/86, Rec. s. 2321).

8 — Dom av den 28 april 1988 (170/86, Rec. s. 2355).

9 — Rådets förordning av den 20 mars 1989 om ändring av förordning (EEG) nr 857/84 om allmänna tillämpningsföreskrifter för den avgift som avses i artikel 5c i förordning (EEG) nr 804/68 inom sektorn för mjölk och mjölkprodukter (EGT nr L 84, s. 2) [vid översättningen fanns ingen svensk version att tillgå].

15. Tilldelningen av en SLOM-kvot var beroende av vissa frister. Således skulle enligt den nya artikel 3a perioden för avstående från saluföring löpa ut efter den 31 december 1983, och producenten måste inge en ansökan om tilldelning inom en frist av tre månader från den 29 mars 1989.

16. I artikel 3a.2 fastställdes den särskilda referenskvantitetens storlek till 60 procent av den mjölkkvantitet som producenten hade levererat under den tolvmånadersperiod som föregick den månad då ansökan om bidrag för avstående från saluföring ingavs, förutsatt att producenten inte hade förlorat rätten till bidrag (den så kallade *60-procentsregeln*). I samma bestämmelse fanns också regler vad gällde kvotens storlek, både för överlåtare och mottagare, i händelse av ett övertagande av en del av ett jordbruksföretag under en period av avstående från saluföring.

17. I artikel 3a.3 uppställdes de krav som måste tillgodoses för att den provisoriska särskilda referenskvantiteten kunde betraktas som slutgiltig. Av dessa framgick att det var nödvändigt att producera 80 procent av den beviljade kvoten inom två år från den 29 mars 1989, annars förlorade producenten rätten till kvoten som då återgick till gemenskapsreserven (*den så kallade allt eller ingetregeln*).

18. Det framgår dock av artikel 3a.1 andra strecksatsen att de som hade övertagit ett bidrag för avstående från saluföring, och som för övrigt hade erhållit en ursprungskvot enligt vissa andra villkor i systemet med tilläggsavgifter, inte kunde komma i åtnjutande av en SLOM-kvot (*den så kallade antikumulationsregeln*).

19. Domstolen har därefter i ett antal domar ogiltigförklarat eller tolkat vissa av dessa bestämmelser.

20. I målen Spagl [10] och Pastätter [11] ogiltigförklarade domstolen artikel 3a.1 och 3a.2, eftersom den ansåg att bestämmelserna stred mot de berättigade förväntningar som de producenter som deltagit i systemet för avstående från saluföring haft, i det att producenter vars period för avstående från saluföring löpte ut före den 31 december 1983 varken tilldelades SLOM-kvoter eller omfattades av 60-procentsregeln.

21. Domen av den 21 mars 1991 i målet Rauh [12] (nedan kallad domen i målet Rauh), bringade klarhet i övergångssystemet. I det målet tolkade domstolen artikel 3a på så sätt

10 — Dom av den 11 december 1990 (C-189/89, Rec. s. I-4539).
11 — Dom av den 11 december 1990 (C-189/89, Rec. s. I-4539).
12 — C-314/89, Rec. s. I-1647.

att det enligt fastställda villkor var möjligt att tilldela en särskild referenskvantitet åt en producent som hade övertagit ett jordbruk genom arv, eller en överlåtelse som motsvarar arv, efter utgången av arvlåtarens åtagande om avstående från saluföring enligt förordning nr 1078/77.

22. Till följd av dessa domar antog rådet förordning (EEG) nr 1639/91 [13], som ytterligare ändrade reglerna. Genom förordningen

— avskaffades den frist enligt vilken endast producenter vars åtagande om avstående från saluföring löpte ut efter den 31 december 1983 hade rätt till en särskild referenskvantitet,

— avskaffades 60-procentsregeln,

— avskaffades allt eller inget-regeln (80-procentsprincipen kvarstår, men om denna nivå inte uppnås så faller inte kvoten tillbaka i gemenskapsreserven; producenten erhåller en kvot för den del som faktiskt har producerats under tvåårsperioden),

— ändrades övergångsregeln i enlighet med domen i målet Rauh så att en producent som hade fått jordbruket genom arv eller genom en överlåtelse som motsvarar arv, *efter* det att arvlåtarens åtagande om avstående från saluföring har upphört att gälla men före den 29 juni 1989, fick möjlighet att erhålla en mjölkkvot (denna kategori av producenter kallas i regel *SLOM II-producenter*). En ansökan härom skall göras inom en frist av tre månader från den 1 juli 1991,

— upprätthölls antikumulationsregeln.

23. Vad gäller den sistnämnda regeln har domstolen ombetts att avge ett förhandsavgörande. I domen av den 3 december 1992, Wehrs [14] (nedan kallad domen i målet Wehrs) förklarade domstolen att antikumulationsregeln i artikel 3a.1 andra strecksatsen var ogiltig i den mån den utesluter att de producenter som hade övertagit ett jordbruk som ingick i systemet för avstående från saluföring enligt förordning nr 1078/77 — och som därmed hade övertagit bidrag för avstående från saluföring — tilldelas SLOM-kvoter, om de redan hade erhållit en ursprungskvot enligt de allmänna villkoren i förordning nr

13 — Förordning av den 13 juni 1991 om ändring av förordning (EEG) nr 857/84 om allmänna tillämpningsföreskrifter för den avgift som avses i artikel 5c i förordning (EEG) nr 804/68 inom sektorn för mjölk och mjölkprodukter (EGT nr L 150 s. 35) [vid översättningen fanns ingen svensk version att tillgå].

14 — C-264/90, Rec. s. I-6285.

857/84 (så kallade *SLOM III-producenter*). I domen i målet Twijnstra [15] ansåg domstolen att artikel 3a, i fall av delöverlåtelse av ett jordbruk som ingick i systemet för avstående från saluföring, skulle tolkas så att SLOM-kvoten skulle fördelas mellan överlåtaren och mottagaren på ett sätt som stod i proportion till den överlåtna jorden.

24. För att följa dessa två domar antog rådet förordning (EEG) nr 2055/93 [16], som trädde i kraft den 2 augusti 1993. Genom förordningen avskaffas antikumulationsregeln slutgiltigt under förutsättning att vissa villkor är uppfyllda.

25. Slutligen skall också nämnas förordning (EEG) nr 2187/93 [17], som trädde i kraft den 8 augusti 1993. Förordningen innehåller ett erbjudande, förenat med vissa villkor, om kompensation för vissa mjölkproducenter som temporärt hindrats att utöva sin verksamhet, i den mån de ursprungliga gemenskapsreglerna saknade bestämmelser om tilldelning av mjölkkvoter till producenter som åtagit sig att avstå från saluföring.

15 — Dom av den 19 maj 1993 (C-81/91, Rec. s. I-2455).

16 — Förordning av den 19 juli 1993 om tilldelning av en särskild referenskvantitet till vissa producenter av mjölk och mjölkprodukter (EGT nr L 187, s. 8).

17 — Rådets förordning av den 22 juli 1993 med erbjudande om kompensation för vissa mjölkproducenter som temporärt hindrats att utöva sin verksamhet (EGT nr L 196, s. 6) [vid översättningen fanns ingen svensk version att tillgå].

26. Dessa bestämmelser utgör tillsammans bakgrunden till de faktiska omständigheterna i de två tvister som är föremål för denna begäran om förhandsavgörande.

Faktiska omständigheter

Ecroyd Limited

27. Ecroyd Limited är ett bolag som år 1966 förvärvades av Richard Ecroyd (som fortfarande har majoriteten av aktierna) och olika familjeintressen, bland vilka ingick förvaltarna av en "Children's settlement trust" (nedan kallad Children's settlement), som Richard Ecroyd bildade för sina barn år 1965.

28. Ecroyd Limited arrenderade nio gårdar, som ägdes av familjen Ecroyd och förvaltarna av Children's settlement.

29. Ecroyd Limited och en partner, bolaget Fountain Farming, bildade år 1976 bolaget Credenhill Farming till vilket Ecroyd Limited utarrenderade fyra av de ovan nämnda

nio gårdarna, varav en med namnet Lyvers Ocle.

30. År 1980 ansökte Ecroyd Limited och Credenhill Farming var för sig om deltagande i ett system för avstående från saluföring för de fem respektive fyra gårdar de brukade. Endast Credenhill Farming deltog slutligen i ett system för avstående från saluföring under en period av fem år med början den 14 november 1980 och med slut den 13 november 1985. Ecroyd Limited avstod för sin del från att delta i ett sådant system och fortsatte att producera mjölk på de fem gårdar som bolaget brukade i egenskap av arrendator, och för vilka bolaget år 1984 efter ansökan hade erhållit en ursprungskvot.

31. År 1980—1984 ändrades Credenhill Farmings ägandeförhållande vid upprepade tillfällen. Då Ecroyd Limited och Richard Ecroyd utgjorde de två återstående delägarna upplöstes slutligen Credenhill Farming den 30 september 1984, till följd av att Richard Ecroyd dragit sig tillbaka. Detta bolags tillgångar och verksamhet övertogs av den enda återstående delägaren, Ecroyd Limited, som brukade gården i eget namn. Eftersom Ecroyd Limited ansåg sig bundet av Credenhill Farmings åtagande att avstå från saluföring, producerade bolaget, under återstoden av den femårsperiod som omfattades av detta åtagande, inte någon mjölk på den jord som tidigare brukats av det upplösta bolaget, dock utan att, enligt artikel 6.1 i förordning nr 1078/77, skriftligen åta sig att fullgöra sin föregångares (Credenhill Farmings) åtagande.

32. Den 18 december 1984 gjordes sista delutbetalningen av bidraget för avstående från saluföring till Credenhill Farming, genom ansökan undertecknad av Richard Ecroyd och John Ecroyd. De sistnämnda beskrev sig som "delägare, förvaltare och ägare—brukare" (vid tillfället hade ministeriet inte informerats om företagets upplösning).

33. Efter utgången av perioden för avstående från saluföring har Ecroyd Limited gjort försök att erhålla SLOM-kvoter för marken som hör till de fyra gårdar som tidigare brukats av Credenhill Farming. Ministeriet avslog två på varandra följande ansökningar, av vilka den första ingavs den 17 augusti 1989 och den andra den 14 februari 1991, som en följd av de ovan nämnda domarna i målen Spagl, Pastätter och Rauh. Grunderna för avslagsbesluten var att sökanden redan erhållit en ursprungskvot enligt artikel 2 i förordning nr 857/84 (för de fem gårdar som brukades av Ecroyd Limited) och att de ändringar som gjorts i förordning nr 1639/91 inte föranledde någon annan bedömning. Således var det särskilt på grund av antikumulationsregeln som ministeriet avslog ansökan om erhållande av särskild referenskvantitet.

34. Inför den nationella domstolen gjorde Ecroyd Limited gällande att bolaget hade rätt till en SLOM-kvot. Först och främst hade bolaget faktiskt deltagit i ett system för avstående från saluföring, som när det kom till sitt slut berättigade bolaget till en sådan kvot enligt 1989 års förordning. Även om det var riktigt att det från början var Credenhill Farming som gjort det formella åtagandet att

delta i systemet, var Ecroyd Limited hur som helst bundet av detta åtagande, då bolaget kvarstod som den enda av de delägare som hade utgjort Credenhill Farming. Det hade inte skett någon överlåtelse av Credenhill Farmings jordbruk till Ecroyd Limited i den mening som avses i artikel 6 i förordning nr 1078/77. Ecroyd Limited skulle därför inte ha varit tvunget att underteckna ett nytt åtagande om att avstå från saluföring. Dessutom anser Ecroyd Limited att det av ministeriet framförda argumentet som grundas på antikumulationsregeln inte kan vinna bifall, mot bakgrund av domen i målet Wehrs.

35. Enligt ministeriet skedde den 30 september 1984 en överlåtelse från en "producent" (i den mening som avses i artikel 5 a i förordning nr 1078/77) till en annan. Eftersom Ecroyd Limited vid denna tidpunkt inte skriftligen åtog sig att överta Credenhill Farmings åtagande om att avstå från saluföring i den mening som avses i artikel 6 i förordning nr 1078/77 har bolaget inte rätt till en särskild referenskvantitet. Om Credenhill Farming och Ecroyd Limited dock skulle anses vara samma "producent", har Ecroyd brustit i sitt åtagande att inte producera mjölk i sitt jordbruk och har därmed förlorat sin rätt till bidrag för avstående från saluföring, eftersom bolaget under den period som omfattas av systemet för avstående från saluföring har fortsatt att producera mjölk på fem gårdar. Domstolens resonemang i domen i målet Wehrs kan inte tillämpas på sökanden, eftersom denna dom bara avser situationen för producenter som har övertagit ett bidrag för avstående från saluföring, vilket inte är fallet med Ecroyd Limited.

36. Mot denna bakgrund har den nationella domstolen ställt följande frågor till domstolen:

"1) Har det ministerium som är svarande,

i) med tillämpning av rådets förordning (EEG) nr 857/84, i dess lydelse enligt rådets förordning (EEG) nr 764/89, och/eller

ii) till följd av den dom som domstolen meddelade i målet Wehrs, C-264/90,

befogenheter och/eller skyldigheter att bevilja sökanden en provisorisk särskild referenskvantitet och/eller att behandla bolaget som om det hade erhållit en särskild referenskvantitet, när

a) sökanden var delägare i ett bolag som bedrev jordbruket och som

hade undertecknat ett åtagande om att avstå från saluföring,

b) alla andra delägare lämnade bolaget innan perioden för avstående från saluföring hade gått ut och detta ledde till att det jordbruk för vilket det gjorts ett åtagande om att avstå från saluföring kom att bedrivas av sökanden för egen räkning,

c) sökanden, efter det att övriga delägare hade lämnat bolaget, inte producerade någon mjölk på jordbruket under återstoden av den period som omfattades av det ursprungliga åtagandet att avstå från saluföring som hade undertecknats av bolaget,

d) sökanden, efter det att övriga delägare hade lämnat bolaget, inte på nytt, i enlighet med artikel 6 i rådets förordning nr 1078/77, skriftligen åtog sig att överta det åtagande om att avstå från saluföring som hade undertecknats av bolaget, och

e) sökanden har erhållit en ursprungskvot för ett bestämt jordbruk?

Om svaret är jakande — från vilken dag skall en sådan befogenhet och/eller skyldighet anses gälla?

2) Om den första frågan skall besvaras så att det ministerium som är svarande varken hade en sådan befogenhet eller skyldighet, är då artikel 3a.1 i förordning nr 857/84, i dess lydelse enligt rådets förordning nr 764/89, rättsstridig och ogiltig i den mån som den utesluter tilldelning av en särskild referenskvantitet under de förhållanden som har beskrivits ovan?

3) Om den andra frågan skall besvaras så att artikel 3a.1 i förordning nr 857/84 är rättsstridig och ogiltig i den mån som den utesluter att sökanden tilldelas en mjölkkvot, har det svarande ministeriet då befogenheter och/eller skyldighet att bevilja sökanden en mjölkkvot och/eller att behandla bolaget som om det hade erhållit en särskild referenskvantitet, innan andra gemenskapsbestämmelser avsedda att åtgärda eller avhjälpa den berörda bestämmelsens ogiltighet har antagits?

Om svaret är jakande — från vilken dag skall en sådan befogenhet och/eller skyldighet anses gälla?

4) Om de föregående frågorna skall besvaras så att det svarande ministeriet hade

befogenhet och/eller skyldighet att tilldela sökanden en särskild referenskvantitet och/eller att behandla honom som om han hade erhållit en sådan kvantitet, innan ministerrådet har antagit nya regler och/eller till följd av den dom som domstolen meddelade i målet Wehrs, C-264/90, har då sökanden en principiell rätt till skadestånd från det svarande ministeriet på grund av att ministeriet inte har beviljat bolaget en särskild referenskvantitet?

5) Om den fjärde frågan skall besvaras så att svaranden har rätt till skadestånd från det svarande ministeriet, på vilken bas skall då denna ersättning beräknas?"

John Ecroyd

37. Sökanden i detta mål är Richard Ecroyds son. Liksom var fallet i det första målet kräver han att få erhålla kvoter för gården Lyvers Ocle.

38. Lyvers Ocle, som ursprungligen utgjorde en del av en egendom ägd av förvaltarna av Children's settlement, var utarrenderad till Ecroyd Limited. Lyvers Ocle ingick också bland de fyra gårdar som Ecroyd Limited i sin tur utarrenderade till Credenhill Farming, som hade brukat den under ett system för avstående från saluföring från den 14 november 1980 fram till bolagets upplösning den 30 september 1984. Från och med denna dag bedrevs jordbruket såväl på denna gård som på de tre andra gårdarna av Ecroyd Limited, som iakttog åtagandet att avstå från saluföring till och med den dag då det upphörde att gälla, den 13 november 1985.

39. Enligt villkoren för Children's settlement hade John Ecroyd, såsom ett av Richard Ecroyds fyra barn, rätt att på sin tjugofemårsdag, det vill säga den 22 juni 1983, erhålla en fjärdedel av de tillgångar som förvaltades genom "trusten". Förvaltarna och rättsinnehavarna beslöt därpå att fördela gårdarna mellan barnen, hellre än att sälja dem och fördela försäljningsintäkterna.

40. Inom ramen för detta avtal önskade John Ecroyd erhålla Lyvers Ocle i utbyte mot sin andel av de förvaltade tillgångarna. Den 21 april 1987 började han producera mjölk på gården — som han då andrahandsarrenderade av Ecroyd Limited — enligt den ursprungskvot som Ecroyd Limited hade överlåtit till honom.

41. Den 22 december 1989 överförde förvaltarna av Children's settlement jordbruket Lyvers Ocle till John Ecroyd. Till följd av detta kom John Ecroyd att samtidigt vara ägare till och arrendator i andra hand av jorden i fråga. Han var tvungen att betala en

summa av 40 877 UKL i kompensation för skillnaden mellan värdet av den andel av de förvaltade tillgångarna som var hans enligt Children's settlement och värdet av den överlåtna egendomen (uppskattat till omkring 250 000 UKL).

42. Den 25 september 1991 ansökte John Ecroyd om en SLOM-II-kvot för Lyvers Ocle och framställde sig som efterträdare till Credenhill Farming. Denna ansökan avslogs av ministeriet på den grunden att överlåtelsen ägt rum efter den 29 juni 1989 och därför inte gjorde John Ecroyd till "efterträdare" i den mening som avses i förordning nr 1639/91.

43. Vid den nationella domstolen gjorde John Ecroyd gällande att eftersom han hade övertagit Lyvers Ocle genom arv eller genom en överlåtelse som motsvarar arv, vilket hade skett efter det att Credenhill Farmings åtagande att avstå från saluföring hade upphört att gälla men före den 29 juni 1989, och då han hade ingivit sin ansökan om SLOM-kvot inom tre månader efter den 1 juli 1991, hade han enligt förordning nr 1639/91 rätt att erhålla en kvot för Lyvers Ocle. Han hävdade att även om den rättsliga överlåtelsen inte ägde rum förrän den 22 december 1989, hade han i realiteten erhållit jordbruket redan före det datum som fastställs i förordningen.

44. Ministeriet invände att sökanden inte uppfyllde någon av de i förordning nr 764/89 eller förordning nr 1639/91 föreskrivna villkoren för att erhålla en särskild referenskvantitet. Sökanden hade först och främst inte rätt till en SLOM I-kvot enligt dessa förordningar, eftersom han inte deltagit i ett bidragssystem för avstående från saluföring. Inte heller var han att betrakta som en bidragsmottagare som övertagit åtagandet om avstående från saluföring från överlåtaren. Slutligen kunde han inte erhålla en SLOM II-kvot, eftersom inte något av de uppsatta villkoren var uppfyllt. Eftersom sökanden inte hade förvärvat jordbruket förrän den 22 december 1989, uppfyllde han inte det i förordning nr 1639/91 fastställda tidsvillkoret, enligt vilket jordbruket skulle ha förvärvats genom arv före den 29 juni 1989. Föregångarna till sökanden i egenskap av ägare var förvaltarna av Children's settlement som inte heller hade deltagit i ett system för avstående från saluföring. Slutligen skulle sökanden inte ha erhållit Lyvers Ocle genom arv utan snarare i utbyte mot sin andel av de tillgångar som förvaltades genom nämnda "trust".

45. High Court of Justice är av den åsikten att också denna tvist väcker problem vad gäller tolkningen och/eller giltigheten av vissa bestämmelser i de ovan nämnda förordningarna och har ställt följande tolkningsfrågor till domstolen:

"1) Har det ministerium som är svarande,

i) med tillämpning av rådets förordning (EEG) nr 857/84, i dess lydelse

enligt rådets förordning (EEG) nr 764/89 och nr 1639/91, och/eller

ii) till följd av den dom som domstolen meddelade i målet Wehrs, C-264/90,

befogenhet och/eller skyldighet att bevilja sökanden en särskild referenskvantitet och/eller att behandla bolaget som om det hade erhållit en sådan kvantitet, när

a) sökanden var rättsinnehavare i Children's settlement, som bland annat omfattade jord, och han fick rätt till sin del av denna 'settlement' på sin tjugofemårsdag år 1983,

b) förvaltarna av Children's settlement hade utarrenderat jorden i fråga till H. & R. Ecroyd Limited, som brukade den,

c) en del av jorden sedan arrenderades i andra hand och brukades av ett bolag, Credenhill Farming, i vilket bland annat H. & R. Ecroyd Limited var delägare,

d) Credenhill Farming undertecknade ett åtagande om avstående från saluföring enligt rådets förordning nr 1078/77 i fråga om sitt jordbruk, det vill säga den jord som arrenderades i andra hand, såsom har angivits ovan,

e) alla andra delägare lämnade bolaget Credenhill Farming innan perioden för avstående från saluföring hade gått ut och det jordbruk som omfattades av åtagandet att avstå från saluföring därefter brukades av H. & R. Ecroyd Limited för egen räkning,

f) Credenhill Farming, och därefter H. & R. Ecroyd Limited, iakttog villkoren i åtagandet att avstå från saluföring. I synnerhet har H. & R. Ecroyd Limited, efter det att de övriga delägarna lämnat bolaget, inte producerat någon mjölk på jordbruket under återstoden av den period som omfattades av bolagets åtagande att avstå från saluföring,

g) H. & R. Ecroyd Limited, efter det att övriga delägare hade lämnat bolaget, inte på nytt, i enlighet med artikel 6 i förordning nr 1078/77, skriftligen åtog sig att överta bolagets åtagande att avstå från saluföring,

h) H. & R. Ecroyd Limited hade en ursprungskvot för ett annat jordbruk,

i) H. & R. Ecroyd Limited år 1987, efter det att perioden för det ursprungliga åtagandet att avstå från saluföring hade upphört att gälla, lät sökanden andrahandsarrendera en del av den jord som ursprungligen omfattades av Credenhill Farmings åtagande att avstå från saluföring, och sökanden sedan dess har fortsatt att bruka jorden,

j) förvaltarna av Children's settlement i december 1989 till sökanden överförde den berörda jordegendomen, med förbehåll för den del som arrenderades av H. & R. Ecroyd Limited, i utbyte mot de rättigheter som sökanden hade i Children's settlement,

k) sökanden för den berörda överföringen har betalat 'förvaltarna' en kompensation, vilken bestod av skillnaden mellan värdet av de rättigheter som sökanden hade i Children's settlement och värdet av den överförda egendomen, med hänsyn tagen till att det inte fanns någon särskild referenskvantitet för denna?

Om svaret är jakande, från vilken dag skall en sådan befogenhet och/eller skyldighet anses gälla?

2) Om den första frågan skall besvaras så att det svarande ministeriet varken har en sådan befogenhet eller skyldighet, är då artikel 3a.1 i rådets förordning (EEG) nr 857/84, i dess lydelse enligt rådets förordning (EEG) nr 764/89 och nr 1639/91, giltig i den mån som den utesluter att denna producent tilldelas en särskild referenskvantitet?

3) Om den första frågan skall besvaras så att det svarande ministeriet varken har en sådan befogenhet eller skyldighet, eftersom sökanden inte uppfyller villkoret i förordning nr 857/84, i dess lydelse enligt förordning nr 1639/91, enligt vilken jordbruket skall ha erhållits före den 29 juni 1989, är då ovannämnda förordningar giltiga i den mån som de utesluter de producenter som efter den 29 juni 1989 har förvärvat ett jordbruk genom arv eller på ett sätt som motsvarar arv?

4) Om de föregående frågorna skall besvaras så att artikel 3a.1 i förordning nr 857/84, i dess ändrade lydelse, är rättsstridig och ogiltig i den mån som den hindrar sökanden från att erhålla en mjölkkvot, har det svarande ministeriet då befogenhet och/eller skyldighet att bevilja sökanden en mjölkkvot och/eller att behandla honom som om han hade erhållit en särskild referenskvantitet, innan andra gemenskapsbestämmelser har antagits som är avsedda att åtgärda eller avhjälpa den berörda bestämmelsens ogiltighet?

Om svaret är jakande, från vilken dag skall en sådan befogenhet och/eller skyldighet anses gälla?

5) Om de föregående frågorna skall besvaras så att det svarande ministeriet hade befogenhet och/eller skyldighet att tilldela sökanden en särskild referenskvantitet och/eller att behandla honom som om han hade erhållit en sådan kvantitet, innan ministerrådet hade antagit nya regler och/eller till följd av den dom som domstolen meddelade i målet Wehr, C-264/90, har då sökanden en principiell rätt till skadestånd från det svarande ministeriet på grund av att ministeriet inte har tilldelat honom en särskild referenskvantitet?

6) Om den femte frågan skall besvaras så att svaranden har rätt till skadestånd från det svarande ministeriet, på vilken bas skall då denna ersättning beräknas?"

Frågor som är gemensamma för de båda tvisterna

46. I båda dessa mål söker den nationella domstolen ett förhandsavgörande från domstolen vad gäller nedanstående tre punkter:

1) Hade de sökande rätt till SLOM-kvoter, antingen på grundval av en korrekt tolkning av den gällande förordningen, eller, som en följd av domen i målet Wehrs, på grund av ogiltigheten av de regler som förhindrade att en kvot erhölls?

2) Om svaret på den första frågan är nekande, var då nationella myndigheter, till följd av domen i målet Wehrs, skyldiga att bevilja kvoter utan att invänta åtgärder från gemenskapslagstiftaren?

3) Om nationella myndigheter till följd av domen i målet Wehrs verkligen var skyldiga att bevilja en mjölkkvot, i vilken omfattning kan de då ställas till svars?

47. Även om frågorna i båda dessa fall huvudsakligen är desamma kommer de för enkelhetens skull att behandlas separat.

Svar på de frågor som rör målet Ecroyd Limited

Den första frågan

48. Genom *den första delen av den första frågan* önskar den nationella domstolen få veta huruvida sökanden, Ecroyd Limited, hade rätt till en SLOM-kvot med tillämpning av förordning nr 857/84, i dess lydelse enligt förordning nr 764/89.

49. Enligt dessa regler skall producenten för att kunna göra anspråk på en provisorisk särskild referenskvantitet dels ha deltagit i ett sådant system för avstående från saluföring som upprättades genom förordning nr 1078/77, dels inte ha erhållit någon referenskvantitet från annat håll. Det måste därför undersökas huruvida dessa två villkor är uppfyllda i det aktuella fallet.

50. Först och främst uppkommer frågan om huruvida Ecroyd Limited kan anses ha deltagit i ett system för avstående från saluföring. Formellt sett gjordes ett sådant åtagande från och med den 14 november 1980, inte av sökanden men väl av bolaget Credenhill Farming. Det faktum att Ecroyd Limited under den period systemet var tillämpligt kom att ensam bedriva jordbruket, varvid bolaget alltjämt iakttog tidigare ingångna åtaganden, måste dock beaktas.

51. Först måste en missuppfattning från sökandens sida [18] rättas till. Dagen för Ecroyd Limiteds övertagande av Credenhill Farmings tillgångar och verksamhet kan man inte säga att det rörde sig om samma "producent", i den mening som avses i artikel 5 a i förordning nr 1078/77 [19], som den som tidigare bedrev jordbruket. Det är visserligen möjligt att en "producent" kan utgöra en grupp personer vars antal varierar. [20] Ägandeförhållandet inom Credenhill Farming förändrades ju vid flera tillfällen mellan åren

18 — Punkt 40 och följande punkter i sökandens yttrande.

19 — Enligt vilken en producent är:
"— en jordbrukare, fysisk eller juridisk person, vars företag är beläget inom gemenskapens territorium och som föder upp nötkreatur
— en sammanslutning av fysiska eller juridiska personer som gemensamt använder produktionsmedel inom jordbruket för att föda upp nötkreatur inom gemenskapens territorium,"

20 — Se till exempel de faktiska omständigheterna i dom av den 19 mars 1992, Dent (C-84/90, Rec. s. I-2009).

1980 och 1984. Den 30 september 1984 var det däremot inte fråga om någon sådan förändring. Enligt de handlingar som domstolen haft tillgång till rörde det sig vid detta tillfälle om upplösningen av Credenhill Farming, det vill säga en förändring av helt annan karaktär. Det är i och för sig riktigt att den producent som övertog bolaget var en av de juridiska personer som tidigare varit delägare i bolaget, men detta förändrar inte det faktum att det efter upplösningen var en ny producent som drev jordbruksföretaget. Den "producent" som hade gjort det ursprungliga åtagandet om avstående från saluföring existerade inte längre dagen för ansökan om en SLOM-kvot.

52. Det skall också påpekas att om de två bolagen skulle anses utgöra en och samma "producent", kan åtagandet om avstående från saluföring inte anses ha iakttagits på jordbruksföretaget, i den mening som avses i artikel 5 b i förordning nr 1078/77, [21] eftersom produktionen fortsatte på fem gårdar.

53. Trots att Ecroyd Limited inte kan jämställas med den ursprungliga "producent" som gjort åtagandet om avstående från saluföring, bör det undersökas huruvida bolaget ändå såsom "efterträdare" till denna ursprungliga producent kan anses vara en producent som deltagit i ett system för avstående från saluföring.

21 — "alla produktionsenheter som drivs av producenten och är belägna inom gemenskapens territorium".

54. Som redan nämnts uppställer artikel 6 i förordning nr 1078/77 en möjlighet för varje person som övertar ett jordbruksföretag att *skriftligen* åta sig att i fortsättningen fullgöra föregångarens åtaganden.

55. Förenade kungarikets regering förlitar sig på det faktum att Ecroyd Limited inte gjorde en sådant formellt åtagande när bolaget övertog Credenhill Farming.

56. Sökanden har i detta avseende gjort gällande att varje delägare gjorde ett individuellt åtagande inom ramen för Credenhill Farmings åtagande år 1980. Sökanden anser därför att dess undertecknande vid denna tidpunkt räcker för att göra bolagets åtagande formellt riktigt.

57. Jag tycker särskilt att man inte får glömma det faktum att sökanden till punkt och pricka iakttagit sin föregångares åtagande att inte avyttra mjölk och mjölkprodukter under återstoden av den gällande perioden.

58. Är det inte det som är av faktisk betydelse, om man betraktar de mål som eftersträvas i förordning nr 1078/77? Det bör påminnas att bidragssystemet för avstående

från saluföring upprättades för att bromsa utvecklingen på en marknad där det råder en kraftig och växande överskottsproduktion. För att uppnå detta syfte skulle producenter uppmuntras att avstå från att saluföra sin produktion och inkomstbortfallet skulle kompenseras med bidrag. [22] Syftet med systemet vad gäller överföringar enligt förordning nr 1078/77 är inte annorlunda. Även här är det i praktiken en överenskommelse mellan gemenskapen och en producent. Producenten åtar sig att för det allmännas bästa medverka till att reducera gemenskapens överskottsproduktion genom att fullfölja sin föregångares åtaganden. I gengäld och som en kompensation erhåller producenten ett bidrag. I detta fall fullgjorde Ecroyd Limited väl sin "del av överenskommelsen". Att vägra godkänna detta av det enda skälet att bolaget inte hade uppfyllt det formella villkoret om ett *skriftligt* åtagande tycks mig särskilt stelbent. Dessutom går det helt stick i stäv med andan i det samarbetssystem som har upprättats mellan gemenskapen och producenterna i syfte att uppnå den eftersträvade målsättningen.

59. Jag konstaterar således att Ecroyd Limited deltagit i ett system för avstående från saluföring som potentiellt gav upphov till en rätt till SLOM-kvot.

60. För att göra anspråk på att tilldelas en särskild referenskvantitet enligt artikel 3a måste producenten emellertid också uppfylla ett andra villkor: att inte ha erhållit en referenskvantitet från annat håll. I detta fall hade dock producenten, som deltagit i ett system för avstående från saluföring för det jordbruksföretag som bestod av fyra gårdar, redan erhållit en ursprungskvot för de fem gårdar på vilka bolaget fortsatt att producera mjölk. Ecroyd Limited uppfyllde således inte detta andra villkor i de bestämmelser som då var i kraft. Trots att antikumulationsregeln senare skulle bli ogiltigförklarad, ankom det naturligtvis inte på det svarande ministeriet att förutse en sådan ogiltigförklaring, eftersom domstolen fastställt att "varje förordning som har trätt i kraft enligt fördraget måste anses giltig så länge en behörig domstol inte funnit den ogiltig". [23]

61. Således uppfyllde Ecroyd Limited inte villkoret i antikumulationsregeln enligt artikel 3a.1 andra strecksatsen i förordning nr 857/84, i dess lydelse enligt förordning nr 764/89, och kunde inte dagen för sina ansökningar erhålla en provisorisk särskild referenskvantitet.

62. Genom *den andra delen av den första frågan* önskar den nationella domstolen få

22 — Detta överensstämmer för övrigt med det tredje övervägandet i förordning nr 1078/77, som lyder: "Bidragsbeloppen bör fastställas till en sådan nivå att de kan anses utgöra viss kompensation för inkomstbortfall av saluförandet av de aktuella produkterna."

23 — Dom av den 13 februari 1979, Granaria (101/78, Rec. s. 623, punkt 4).

veta huruvida sökanden hade rätt till en SLOM-kvot med tillämpning av samma bestämmelse, artikel 3a.1, efter det att domen i målet Wehrs avkunnats.

63. I det ovan nämnda målet hade sökanden, Wehrs, erhållit en referenskvantitet enligt förordning nr 857/84. Han hade begärt en ökning av denna referenskvantitet med anledning av att han innan förordning nr 857/84 trädde i kraft hade köpt mark, varvid han iakttagit åtagande att ställa om produktionen som den tidigare ägaren gjort enligt förordning nr 1078/77. Denna begäran hade avslagits med hänvisning till antikumulationsregeln i artikel 3a.1 i förordning nr 857/84, i dess lydelse enligt förordning nr 764/89.

64. Domstolen som hade att avge ett förhandsavgörande angående denna bestämmelses giltighet ansåg följande:

"Den omtvistade bestämmelsen strider ... mot de berättigade förväntningar som de berörda producenterna kan ha haft vad gäller den begränsade karaktären av de åtaganden som de ingått innan systemet för tilläggsavgift för mjölk trädde i kraft. Bestämmelsen måste därför förklaras ogiltig såsom stridande mot principen om berättigade förväntningar ...

Svaret på den nationella domstolens fråga är därför att artikel 3a.1 andra strecksatsen i förordning nr 857/84, i dess lydelse enligt förordning nr 764/89, är ogiltig i den mån den utesluter producenter som har övertagit ett bidrag som beviljats enligt förordning nr 1078/77 från tilldelningen av en särskild referenskvantitet, om de har fått en referenskvantitet i enlighet med artikel 2 i förordning nr 857/84." [24]

65. Den fråga som uppkommer är huruvida de nationella myndigheterna var skyldiga att till fullo beakta denna ogiltighetsförklaring *innan* en ny rättsakt avsedd att avhjälpa den konstaterade ogiltigheten hade antagits. Vad som således måste undersökas är vilken verkan en dom har genom vilken en gemenskapsrättsakt förklaras ogiltig för de nationella förvaltningsmyndigheterna.

66. En begäran om förhandsavgörande angående giltigheten av en rättsakt är till sin karaktär nära förknippad med mål angående lagenligheten av gemenskapsrättsakter och står i nära samband med talan om ogiltigförklaring. [25]

24 — Punkterna 15 och 16.

25 — Se, till exempel, Mertens de Wilmars, J.: "Annulation et appréciation de validité dans le traité CEE: convergence ou divergence?", *Mélanges H. Kutscher*, 1981, s. 283; Isaac, G.: *Droit communautaire général*, s. 296; Kovar, R., i *Jurisclasseurs Europe*, häfte 362, punkt 10, sjunde stycket.

67. Domstolen har själv understrukit detta samband:

"Även om det i fördraget inte uttryckligen anges vilka verkningar en förklaring om ogiltighet inom ramen för en begäran om förhandsavgörande skall ha, innehåller artiklarna 174 och 176 klara regler om verkningarna av en ogiltigförklaring av en förordning inom ramen för en direkt talan. Enligt artikel 176 skall den institution vars rättsakt har förklarats ogiltig vidta de åtgärder som är nödvändiga för att följa domen. I domstolens domar av den 19 oktober 1977 i målen 117/76 och 16/77 (Ruckdeschel och Hansa-Lagerhaus Ströh, 'Quellmehl', Rec. s. 1753) och i målen 124/76 och 20/77 (Moulins et huileries de Pont-à-Mousson och Providence agricole de la Champagne, 'Gritz', Rec. s. 1795) har domstolen redan hänvisat till denna regel inom ramen för en begäran om förhandsavgörande." [26]

68. Verkningarna skiljer sig emellertid åt beroende på om domstolen gör denna typ av kontroll av giltigheten inom ramen för en begäran om förhandsavgörande eller inom ramen för en talan om ogiltighetsförklaring.

69. En rättsakt som ogiltigförklaras efter en talan enligt artikel 173 blir förklarad "ogiltig" och upphävs med retroaktiv verkan — förutom i fall då domstolen enligt artikel 174 andra stycket begränsar domens verkningar i tiden. Om domstolen, å andra sidan, inom ramen för artikel 177 i EG-fördraget finner att rättsakten i fråga är behäftad med fel, nöjer sig domstolen med att "konstatera" att rättsakten är "ogiltig". [27]

70. En förklaring om ogiltighet ger naturligtvis upphov till vissa verkningar som är jämförbara med de som uppkommer då en rättsakt ogiltigförklaras genom en dom i ett förfarande enligt artikel 173.

71. Således är nationella domstolar tvungna att beakta den invändning angående rättsstridighet som ligger bakom begäran om förhandsavgörande och inte tillämpa rättsakten på det mål som är anhängigt vid den nationella domstolen.

72. På samma sätt är den fastställda ogiltigheten bindande för varje annan nationell domstol som dömer i samma tvist efter överklagande enligt nationell rätt. [28] Vad gäller nationella domstolar har sådana förhandsavgöranden angående ogiltigheten av en rättsakt också retroaktiv verkan — men denna retroaktivitet innebär inte att de är av samma karaktär som en ogiltigförklaring enligt artikel 173: "den nationella domstolen är helt enkelt bemyndigad att ge rättsaktens ogiltighet retroaktiv verkan, så att rättsakten retroaktivt blir otillämplig på de rättsliga omstän-

26 — Domar av den 15 oktober 1980, Providence agricole de la Champagne (4/79, Rec. s. 2823, punkt 44), Maïseries de Beauce (109/79, Rec. s. 2883, punkt 44) och Roquette Frères (145/79, Rec. s. 2917, punkt 51).

27 — Se i denna mening Isaac, G. och Kovar, R., fotnot 25 ovan.

28 — Fast rättspraxis sedan domen av den 13 maj 1981 i målet International Chemical Corporation (66/80, Rec. s. 1191, punkt 13)

digheter som tvisten gäller" [29] — förutom i de fall då domstolen beslutar att ogiltigheten endast gäller för framtiden. [30]

73. Slutligen måste de nationella myndigheter som har antagit nationella regler eller tillämpningsbestämmelser i enlighet med den ogiltigförklarade rättsakten upphäva dessa bestämmelser. [31]

74. Det kvarstår dock, med undantag för detta sista antagande, att verkan av ett förhandsavgörande angående ogiltighet, *vad gäller nationella myndigheter*, måste skiljas från verkan av en ogiltigförklaring enligt artikel 173, eftersom en verkan av en sådan ogiltigförklaring av en förordning utsträcks till att omfatta *själva den ogiltigförklarade förordningen* genom att denna upphävs, det vill säga utraderas ur rättsordningen. Ett förhandsavgörande enligt vilket en förordning är ogiltig är däremot avsett att huvudsakligen ha verkan med avseende på de domstolar som kan tänkas komma att tillämpa förordningen.

75. Det är fullt möjligt att domstolens förklaring om ogiltighet är tillräcklig i sig själv av den anledningen att den helt enkelt undanröjer den rättsliga grunden för vissa skyldigheter, som till exempel erläggandet av en avgift [32]. I sådana fall kan och skall de nationella myndigheterna ge full verkan åt förhandsavgörandet och, jämlikt en ogiltigförklaring av en gemenskapsrättsakt enligt artikel 173, betrakta åtgärden som "ogiltig" och således återbetala erlagda avgifter.

76. Den konstaterade ogiltigheten av en gemenskapsrättsakt är dock inte alltid tillräcklig för att undanröja den tvistiga rättsregelns rättsstridighet. För att undanröja den påvisade rättsstridigheten kan komplicerade ändringar vara nödvändiga eller kan det finnas ett behov av att medlemsstaterna gemensamt väljer mellan olika möjliga alternativ. Om varje nationell myndighet gavs fria händer att själv välja lösning, skulle detta äventyra enhetligheten i det befintliga gemenskapssystemet. Det förefaller mig vara i detta sammanhang som ogiltigförklaringen av antikumulationsregeln i domen i målet Wehrs skall ses. För att bli övertygad om detta räcker det att betrakta den komplexitet och de överlappningar som kännetecknar gemenskapslagstiftningen på den gemensamma marknaden för mjölk och mjölkprodukter och de ändringar som blev nödvändiga efter ogiltigförklaringen av antikumulationsregeln och som föranledde rådet att anta förordning nr 2055/93.

77. Om nationella myndigheter hade varit skyldiga att föregripa sådana åtgärder till följd av domen i målet Wehrs, hade de måst bortse från antikumulationsregeln och som en följd därav tilldela kvoter till de berörda producenterna.

29 — Isaac G., fotnot 25 ovan, s. 300, stycke 2.

30 — Se till exempel de tre domarna av den 15 oktober 1980, fotnot 26 ovan.

31 — Dom av den 30 oktober 1975, Rey Soda (23/75, Rec. s. 1279).

32 — Se till exempel dom av den 12 juni 1980, Express Dairy Foods (130/79, Rec. s. 1887, punkt 14), och den 26 april 1994, Roquettes Frères (C-228/92, Rec. s. I-1445, punkt 18).

78. Man måste däremot betänka att genom den gemenskapslagstiftning som antagits för att bromsa produktionsökningarna fastställs storleken av den globalt garanterade kvantiteten *på gemenskapsnivå*. Denna fördelas därefter mellan de olika medlemsstaterna, vilka i sin tur gör en fördelning mellan sina producenter. Den globala kvantiteten varierar därför från medlemsstat till medlemsstat och utgör den absoluta gräns under vilken medlemsstaten måste hålla sig vid fördelningen av referenskvantiteter.

79. Av detta följer att de nationella myndigheterna självklart inte godtyckligt har kunnat fördela referenskvantiteter fastställda av dem själva.

80. Under dessa omständigheter stod flera möjligheter öppna för medlemsstaterna. Däribland kan jag nämna några: beröva alla eller vissa av de producenter som redan erhållit kvoter en del av de referenskvantiteter som de fått för att fördela dessa bland producenter som uteslutits på grund av antikumulationsregeln; tillämpa artikel 4a i förordning nr 857/84 [33], enligt vilken medlemsstaterna har möjlighet att under en begränsad tid dela ut referenskvantiteter som inte använts av producenter eller köpare till producenter och köpare i samma region, eller göra ett "uttag" ur den nationella reserven.

81. Men även om myndigheterna hade gjort bruk av någon av dessa möjligheter, på vilken grund skulle de ha kunnat uppskatta den kvantitet som skulle fördelas? Hur kunde myndigheterna, om de trots allt tagit sig över alla dessa hinder, vara säkra på att de handlade i överensstämmelse med de regler som sedan skulle komma att antas, samtidigt som de var tvungna att iaktta det huvudsakliga mål som uppställts, nämligen att begränsa överskottsproduktion? Man kan också föreställa sig de svårigheter som kan uppstå om medlemsstaterna väljer olika lösningar.

82. Jag skulle kunna ge ytterligare exempel men anser det inte nödvändigt, eftersom det för mig framstår som självklart att de nationella myndigheterna inte självmant kunde dra slutsatserna av den ogiltighet av antikumulationsregeln som konstaterades i domen i målet Wehrs.

83. Jag är dock medveten om att denna slutsats är otillfredsställande. Även om domstolen funnit en bestämmelse ogiltig, kan de nationella myndigheterna inte dra konsekvenserna av detta och således kan inte de ekonomiska aktörer som har förorsakats nackdelar genom bestämmelsen åberopa dess ogiltighet. Verkan av de bestämmelser som blivit ogiltigförklarade förblir osäker i alla de fall där tillämpningen av dessa bestämmelser inte ger upphov till en tvist.

33 — Införd genom rådets förordning (EEG) nr 590/85 av den 26 februari 1985 om ändring av förordning (EEG) nr 857/84 om allmänna tillämpningsföreskrifter för den avgift som avses i artikel 5c i förordning (EEG) nr 804/68 inom sektorn för mjölk och mjölkprodukter (EGT nr L 68, s. 1) [vid översättningen fanns ingen svensk version att tillgå].

84. Detta kan dock lindras. Således skulle gemenskapens ansvar kunna åberopas. Om gemenskapsinstitutionerna skulle avstå från att vidta åtgärder för att den av domstolen förklarade ogiltigheten skall upphöra, kan de också riskera att en passivitetstalan väcks.

85. Domstolen har bemött den ovan nämnda invändningen med att påpeka att den institution, rådet eller kommissionen, som har antagit den ogiltigförklarade förordningen, på sitt eget ansvar måste dra de slutsatser som är lämpliga av domstolens dom i enlighet med artikel 176 i EG-fördraget.

86. Domstolen har således fastställt följande:

"Det åligger de behöriga gemenskapsinstitutionerna att anta nödvändiga åtgärder. Detta särskilt mot bakgrund av att det föreligger flera möjligheter att komma till rätta med den konstaterade ogiltigheten, samt på grund av det faktum att det åligger de institutioner som är behöriga på området för den gemensamma jordbrukspolitiken att utvärdera de ekonomiska och politiska aspekter som valmöjligheterna beror av." [34]

samt vidare:

"Det svar genom vilket förordningens ogiltighet fastställs ger dock rådet fria händer att vidta de nödvändiga åtgärder som står i överensstämmelse med gemenskapsrätten och som säkerställer en väl fungerande marknad." [35]

87. I överensstämmelse med denna rättspraxis och som en följd av domen i målet Wehrs kunde rådet, utan att domstolen behövt påpeka detta, inte göra annat än att anta nya gemenskapsbestämmelser för att avhjälpa den konstaterade ogiltigheten. De nationella myndigheterna kunde inte innan förordning nr 2055/93 hade antagits förutse de exakta villkor och begränsningar som förordningen skulle komma att medföra vad gällde beviljandet av kvoter.

88. Den första frågan skall således besvaras på så sätt att det inte i någon av de två situationer till vilka den nationella domstolen har hänvisat föreligger befogenhet eller skyldighet för det svarande ministeriet eller behörig nationell myndighet att tilldela sökanden provisoriska särskilda referenskvantiteter eller att behandla sökanden som om han erhållit en sådan kvantitet.

34 — Dom av den 19 oktober 1977, "Quellmehl", Ruckdeschel m. fl. (117/76 och 16/77, Rec. s. 1753, punkt 13), och Moulins et huileries de Pont-à-Mousson och Providence agricole de la Champagne (124/76 och 20/77, Rec. s. 1795, punkterna 28 och 29).

35 — Dom av den 25 oktober 1978, Royal Scholten-Honig och Tunnel Refineries (103/77 och 145/77, Rec. s. 2037, punkt 86). Utöver de domar som det citerats ur se också ovannämnda domar av den 15 oktober 1980 (fotnot 28) och den ovan nämnda domen i målet International Chemical Corporation (fotnot 26), punkt 16.

Den andra frågan

89. Denna fråga, som skall besvaras om svaret på den första frågan är nekande, gäller giltigheten av artikel 3a.1 i rådets förordning nr 857/84, i dess lydelse enligt förordning nr 764/89.

90. Svaret på denna fråga har domstolen redan givit i domen i målet Wehrs, varigenom antikumulationsregeln i artikel 3a.1 andra strecksatsen i förordning nr 857/84 ogiltigförklarades. I detta hänseende nöjer jag mig därför med att hänvisa till domstolens slutsatser i det målet, vilka återges i punkt 64 i detta förslag till avgörande.

Den tredje frågan

91. Denna fråga gäller huruvida den behöriga nationella myndigheten var skyldig att dra slutsatser av ogiltighetsförklaringen av artikel 3a.1 innan andra gemenskapsbestämmelser hade antagits.

92. Denna fråga har redan prövats inom ramen för den andra delen av den första frågan och jag hänvisar därför till det avsnittet. [36]

Den fjärde och den femte frågan

93. Dessa frågor, som gäller huruvida de nationella myndigheterna kan bli skadeståndsskyldiga och i så fall på vilken bas denna ersättning skall beräknas, är inte nödvändiga att besvara, eftersom jag anser att den tredje frågan måste besvaras nekande.

94. Jag noterar endast att om det vore nödvändigt att gå in på skadeståndsfrågan, skulle det vara gemenskapens ansvar som kom i fråga. Det bör för övrigt nämnas att sökanden i detta mål år 1992 väckte en skadeståndstalan mot gemenskapen som för närvarande är anhängig vid förstainstansrätten. [37]

36 — Punkt 62 och följande punkter, se ovan.
37 — Se punkt 56 i kommissionens yttrande.

Svar på frågorna som rör målet John Ecroyd

Den första frågan

95. Genom den *första delen av den första frågan* önskar High Court få veta om sökanden, John Ecroyd, hade rätt till en SLOM II-kvot enligt förordning nr 857/84, i dess lydelse enligt förordning nr 764/89 och förordning nr 1639/91.

96. Låt mig på en gång säga att sökanden enligt artikel 3a.1 i förordning nr 857/84, i dess lydelse enligt förordning nr 764/89, inte kunde göra anspråk på en särskild referenskvantitet. Enligt den bestämmelsen är tilldelningen avsedd att komma två producentkategorier till godo, nämligen producenter som hade åtagit sig att avstå från saluföring och producenter som genom att ha övertagit jordbruket under den period som omfattades av avståendet från saluföring också hade övertagit sin föregångares åtagande. Sökanden påbörjade produktionen på Lyvers Ocle år 1987 såsom andrahandsarrendator till Ecroyd Limited, efter utgången av perioden för avstående från saluföring. Han ingick därför inte i den personkrets som omfattades av tillämpningsområdet för de då gällande bestämmelserna.

97. Frågan är om situationen ändå kunde se annorlunda ut för sökanden efter ändringarna av förordning nr 857/84 genom förordning nr 1639/91, som antogs som en följd av domen i målet Rauh.

98. Enligt artikel 3a.1 sista stycket andra strecksatsen i förordning nr 857/84, i dess lydelse enligt förordning nr 1639/91, skall en producent som har fått ett jordbruksföretag *genom arv eller genom en överlåtelse som motsvarar arv*, efter det att arvlåtarens åtagande enligt förordning nr 1078/77 har upphört att gälla men *före den 29 juni 1989*, efter ansökan som måste inges inom en frist av tre veckor från den 1 juli 1991, tilldelas en provisorisk särskild referenskvantitet.

99. Sökanden ingav i detta fall sin ansökan inom den föreskrivna tidsfristen (den 25 september 1991). Men kan det anses att han, före den 29 juni 1989 genom arv eller en överlåtelse som motsvarar arv, hade fått jordbruksföretaget från en person som undertecknat och iakttagit ett åtagande om avstående från saluföring?

100. Begreppet "genom arv eller överlåtelse som motsvarar arv" har berörts av domsto-

len i dom av den 22 oktober 1991 i målet Von Deetzen:

"Begreppet överlåtelse som motsvarar arv måste tolkas så att det innefattar varje form av överlåtelse med en verkan som kan jämföras med arv, oberoende av dess juridiska form. Begreppet omfattar således de transaktioner mellan en producent och hans presumtive arvtagare som rör jordbruksföretaget i fråga, *under förutsättning att det av kontraktvillkorens mål och utformning framgår att transaktionens huvudsakliga syfte inte är att producenten skall realisera jordbruksföretagets marknadsvärde, utan att den presumtive arvtagaren skall fullfölja jordbruksföretagets verksamhet.*

Av detta följer att varken insatser av ett jordbruksföretag i ett privat bolag i vilket den producent som tilldelats en särskild referenskvantitet är delägare eller den omständigheten att dennes del i bolaget, enligt tysk lag, tillfaller övriga delägare vid hans död eller tillbakadragande från bolaget, och inte heller uthyrning av jordbruksföretaget till den presumtive arvingen till den producent som har tilldelats en särskild referenskvantitet kan uteslutas från begreppet 'överlåtelse som motsvarar arv', *under förutsättning att kontraktsvillkoren för transaktionen i fråga är sådana att den presumtive arvingen hamnar i en förmånligare ställning än den person som övertar ett liknande jordbruksföretag enligt marknadsvillkor.*

Inom ramen för det samarbete mellan den nationella domstolen och Europeiska gemenskapernas domstol som har införts genom artikel 177 i EG-fördraget ankommer det på den nationella domstolen att bedöma huruvida de ovan nämnda kriterierna är uppfyllda i de fall som ligger till grund för begäran om förhandsavgörande. Den nationella domstolen skall därvid beakta samtliga faktiska och rättsliga omständigheter som utmärker transaktionerna ifråga." [38]

101. Mot bakgrund av denna dom, särskilt det ovan återgivna sista stycket, och trots de diskussioner som denna fråga gav upphov till under det muntliga förfarandet, anser jag att det inte tillkommer domstolen att uttala sig om huruvida den transaktion varvid sökanden blev ägare till jordbruket i fråga utgör ett arv eller en överlåtelse som motsvarar arv. Det ankommer på den nationella domstol som har framställt begäran att besluta i den frågan med hänsyn till de kriterier som uppräknas i den ovan nämnda domen av den 22 oktober 1991 i målet Von Deetzen.

102. I anslutning till detta vill jag understryka att det faktum att John Ecroyd år 1983, vid 25 års ålder, hade rätt att erhålla en del av Children's settlement inte kan anses utgöra ett arv eller en överlåtelse som motsvarar arv. Vid denna tidpunkt var sökanden endast innehavare av rätten till en viss del av tillgångarna i denna "trust" men ännu inte till en viss avskild eller särskilt angiven del. Inom ramen för uppdelningen med övriga

38 — C-44/89, Rec. s. I-5119, punkt 38—40, min kursivering.

förmånstagare fanns flera möjligheter. [39] Därefter påbörjade han år 1987 produktionen på Lyvers Ocle, men bara i egenskap av arrendator till Ecroyd Limited, som i sin tur var arrendator till Children's settlement. I denna egenskap kan han inte heller jämställas med en arvtagare.

103. Det var inte förrän år 1989 som sökanden definitivt fick äganderätten till Lyvers Ocle.

104. Den transaktion enligt vilken John Ecroyd successivt blev ägare kan inte anses utgöra en ordinär försäljningstransaktion, eftersom sökanden för gården endast erlagt en summa som utgjorde 15 procent av dess värde, det vill säga skillnaden mellan värdet av hans rättigheter inom ramen för Children's settlement och värdet av den överförda egendomen. I detta hänseende kan man inte utesluta att det rör sig om ett arv, eftersom, som domstolen i klara ordalag har påpekat, "kontraktsvillkoren för transaktionen i fråga är sådana att den presumtive arvingen hamnar i en förmånligare ställning än den person som övertar ett liknande jordbruksföretag enligt marknadsvillkor".

105. Den argumentation som har förts på denna punkt tycker jag däremot är om inte av hypotetisk karaktär så irrelevant. Antingen måste det anses att John Ecroyd inte har erhållit Lyvers Ocle genom arv eller motsvarande överlåtelse och därmed inte har kunnat komma i åtnjutande av en SLOM II-kvot, eller måste överlåtelsen av jorden till honom åtminstone anses utgöra ett arv eller motsvarande överlåtelse. I det senare fallet måste dock överlåtelsen anses ha skett den 22 december 1989, det vill säga efter det slutdatum som fastställts i förordningen, nämligen den 29 juni 1989. Efter detta datum förelåg inte längre någon rätt för en arvinge till ett jordbruk som tidigare var bundet till ett åtagande om avstående från saluföring att ansöka om en provisorisk tilldelning.

106. Jag anser därför att sökanden inte hade rätt till en särskild referenskvantitet med stöd av artikel 3a.1 i förordning nr 857/84, i dess lydelse enligt förordning nr 1639/91.

107. I den *andra delen av den första frågan* vill den nationella domstolen att EG-domstolen bedömer huruvida en sådan rätt till en särskild referenskvantitet kan följa av domen i målet Wehrs.

108. Även om den ogiltigförklaring av antikumulationsregeln som gjordes i denna dom i viss mån skulle kunna påverka sökandens situation, kan den, enligt min mening och av de skäl som framförts i målet Ecroyd Limi-

39 — Under det muntliga förfarandet vitsordades att förvaltarna till exempel kunde ha sålt den förvaltade egendomen och delat upp intäkterna. Förvaltarna kunde ha avslagit John Ecroyds begäran om att erhålla Lyvers Ocle. Att John Ecroyd vid denna tidpunkt endast var innehavare av en "presumtiv rättighet" vitsordades av hans ombud vid huvudförhandlingen.

ted, inte medföra någon skyldighet för nationella myndigheter. Jag hänvisar därför, i den mån behov föreligger, till mitt förslag till avgörande i andra delen av den första frågan i det målet. [40]

Den andra och den tredje frågan

109. Genom dessa frågor önskar High Court få veta om artikel 3a.1 i förordning nr 857/84, i dess lydelse enligt förordning nr 764/89 och nr 1639/91 är giltig i den mån som den utesluter att producenter som efter den 29 juni 1989 har förvärvat ett jordbruk genom arv eller på ett sätt som motsvarar arv tilldelas en särskild referenskvantitet. Det skall påpekas att dessa frågor endast är relevanta i den mån den nationella domstolen med tillämpning av de kriterier som uppställts i domen av den 22 oktober 1991 i målet Von Deetzen drar den slutsatsen att sökanden har erhållit Lyvers Ocle genom arv eller på ett sätt som motsvarar arv.

110. Som framhållits av generaladvokaten Mischo i hans förslag till avgörande i målet Rauh måste man inom ramen för ett arv eller en liknande överlåtelse beakta den allmänna princip enligt vilken arvingen träder i arvlåtarens ställe och övertar hela dennes egendom. [41] Arvingen kan inte överta mer än denna egendom och kan inte göra anspråk på rättigheter utöver de som arvlåtaren, SLOM I-producenten, hade.

111. Som bekant kunde SLOM I-producenter inom en viss tidsperiod ansöka om provisoriska särskilda referenskvantiteter enligt artikel 3a.1 i den version som följer av förordning nr 764/89. Sådana ansökningar måste ha gjorts under perioden den 29 mars 1989—29 juni 1989.

112. Det är därför logiskt att det endast är SLOM II-producenter som före den 29 juni 1989 har erhållit ett jordbruk från en SLOM I-producent som berörs av förordning nr 1639/91. I detta sammanhang har de samma potentiella rätt till en referenskvantitet som arvlåtaren skulle ha haft. Som påpekas i sista meningen av det första övervägandet i förordning nr 1639/91 skall "producenter som har erhållit ett mjölkproducerande jordbruk genom arv eller överlåtelse som motsvarar arv och som inte har gjort någon ansökan under perioden den 29 mars—29 juni 1989 eller vars ansökan har avslagits ... ges möjlighet att inge ansökan eller förnya sin ansökan". Om man däremot givit producenter som efter den 29 juni 1989 har ärvt en rätt till referenskvantiteter, skulle dessa ha erhållit en rättighet som arvlåtaren inte hade och som därför inte kunnat överföras. SLOM

40 — Punkt 62 och följande punkter.

41 — Punkt 30—33.

II-producenter som har ärvt efter den 29 juni 1989 kan därför inte ha rätt till en referenskvantitet utom i fall då en sådan referenskvantitet utgör en del av arvet, det vill säga endast om arvlåtaren, SLOM I-producenten, hade gjort en ansökan i rätt tid, det vill säga under perioden den 29 mars—29 juni 1989.

113. Jag vill också påpeka att den nya lydelsen av artikel 3a.1 i förordning nr 1639/91 står i överensstämmelse med domen i målet Rauh, som för övrigt legat till grund för förordningen. Enligt domstolen kunde denna artikel, i den version som följer av förordning nr 857/84, inte tolkas "på så sätt att den inte ger arvingen möjlighet att *på samma sätt som producenten själv* tilldelas en särskild referenskvantitet enligt de villkor som anges i artikeln". [42] Domstolen drog slutsatsen att "denna artikel däremot måste tolkas på så sätt att de 'producenter' som avses innefattar, förutom de som bedriver jordbruket och som själva har gjort ett åtagande enligt förordning nr 1078/77, också de som efter det att åtagandet upphört att gälla har övertagit jordbruket genom arv eller genom en överlåtelse som motsvarar arv". [43]

114. Jag anser därför att prövningen av artikel 3a.1 i förordning nr 857/84, i dess lydelse enligt förordning nr 764/89 och nr 1639/91, inte har utvisat någon omständighet som påverkar dess giltighet, i den mån som den utesluter producenter som efter den 29 juni 1989 har erhållit ett jordbruk genom arv eller genom en överlåtelse som motsvarar arv.

Den fjärde, den femte och den sjätte frågan

115. Mot bakgrund av de svar som jag har föreslagit för de tre första frågorna saknas anledning att svara på den fjärde, den femte och den sjätte frågan.

Förslag till avgörande

116. Jag föreslår därför att domstolen skall besvara den nationella domstolens frågor på följande sätt.

42 — Punkt 19.

43 — Punkt 23.

Målet Ecroyd Limited

1) I en situation som den som föreligger i tvisten vid den nationella domstolen har den behöriga nationella myndigheten varken befogenhet eller skyldighet att tilldela sökanden en provisorisk särskild referenskvantitet eller att behandla sökanden som om han hade erhållit en särskild referenskvantitet enligt rådets förordning (EEG) nr 857/84 av den 31 mars 1984 om allmänna tillämpningsföreskrifter för den avgift som avses i artikel 5c i förordning (EEG) nr 804/68 inom sektorn för mjölk och mjölkprodukter, i dess lydelse enligt rådets förordning (EEG) nr 764/89 av den 20 mars 1989, eller till följd av domstolens dom av den 3 december 1992 i målet Wehrs (C-264/90).

2) Artikel 3a.1 i förordning nr 857/84, i dess lydelse enligt förordning nr 764/89, är ogiltig på det sätt som har angivits i den ovan nämnda domen i målet Wehrs.

3) Den behöriga nationella myndigheten kunde inte på eget bevåg dra slutsatserna av domen i målet Wehrs innan nya gemenskapsbestämmelser avsedda att avhjälpa den fastslagna ogiltigheten hade antagits.

4) Mot bakgrund av de svar som har lämnats på den tredje frågan saknas anledning att svara på den fjärde och den femte frågan.

Målet John Ecroyd

1) I en situation som den som föreligger i tvisten vid den nationella domstolen har den behöriga nationella myndigheten varken befogenhet eller skyldighet att tilldela sökanden en provisorisk särskild referenskvantitet eller att behandla sökanden som om han hade erhållit en särskild referenskvantitet enligt rådets förordning (EEG) nr 857/84 av den 31 mars 1984 om allmänna tillämpnings-

föreskrifter för den avgift som avses i artikel 5c i förordning (EEG) nr 804/68 inom sektorn för mjölk och mjölkprodukter, i dess lydelse enligt rådets förordning nr 764/89 av den 20 mars 1989, eller till följd av domstolens dom av den 3 december 1992 i målet Wehrs (C-264/90).

2) Prövningen av artikel 3a.1 i förordning nr 857/84, i dess lydelse enligt förordning nr 764/89 och nr 1639/91, har inte utvisat någon omständighet av sådant slag att den har kunnat påverka bestämmelsens giltighet i den mån som den utesluter de producenter som efter den 29 juni 1989 har erhållit ett jordbruk genom arv eller genom en överlåtelse som motsvarar arv.

3) I beaktande av de svar som har lämnats saknas anledning att svara på den fjärde, den femte och den sjätte frågan.